

ПРЕС-РЕЛІЗ
до засідання «круглого столу»
«Забезпечення фінансової стабільності в Україні в умовах
посткризової економіки»

27 квітня 2011 р.

Поступова макроекономічна стабілізація в більшості країн–торговельних партнерів України і відновлення в них процесів економічного зростання створили сприятливе середовище для економічного поживлення в економіці України. Економіка України після понад річного періоду спаду в 2010 р. перейшла у фазу зростання, досягнувши 4,2 % річного приросту ВВП. Висхідна динаміка економічного зростання була забезпечена стабільністю фінансової системи країни та, в свою чергу, сприяла подальшій стабілізації.

Показники розвитку монетарної сфери засвідчують поступовий перехід до фази посткризового відновлення. Серед головних позитивних монетарних тенденцій 2010 року:

- уповільнення темпів споживчої інфляції – приріст цін становив 9,1 % порівняно з 12,3 % у 2009 р.;
- незмінність валютного курсу - обмінний курс гривні до долара зміцнився на 0,38 %;
- відновлення довіри вкладників до банківської системи - загальний обсяг депозитів зріс на 26,3 %, відбулося збільшення питомої ваги довгострокових депозитів на тлі безпрецедентного падіння депозитних процентних ставок– з 14,0 до 7,1 %;
- зміцнення банківської системи: регулятивний капітал банків зріс на 18,5 %, резерви – на 20 %, збитки зменшились з 38,4 до 13,0 млрд грн.; обсяг зовнішньої заборгованості банків зменшився з 30,8 до 28,1 млрд дол. ;
- активізація механізму мультиплікації коштів, що забезпечило вищі темпи приросту грошової маси порівняно з монетарною базою (22,7 % та 15,8 % відповідно), питома вага готівки зменшилася з 32,2 % до 30,6 %;
- відновлення позитивної динаміки кредитування економіки - обсяг кредитів, наданих юридичним особам, збільшився на 7,8 %, довгострокові кредити зросли на 4,1 %, процентна ставка за кредитами в національній валюті знизилася з 19,6 % до 15,0;
- стабілізація фондового ринку України - обсяг біржових торгів виріс у чотири рази, фондові індекси – на понад 2/3.

Про стабілізацію фіскальної сфери у 2010 р. свідчать:

- збільшення доходів держбюджету на 30,6 млрд грн, або на 14,6 %, скорочення дефіциту до 8 %;
- зростання обсягу мобілізованих податків на 27,5 %;
- уповільнення темпів приросту державного боргу;
- збільшення різноманітності джерел боргових запозичень.

Доходи Державного бюджету на 2011 р. визначені в розмірі 281,5 млрд грн, що лише на 28,7 млрд грн, або на 11,4 % більше, ніж в 2010 р. Такий «консервативний» бюджет сприятиме подальшому зменшенню дисбалансів у системі державних фінансів та збереженню фінансової стабільності.

В 2010 р. були розпочаті досить амбіційні реформи, які мають дати позитивний стабілізуючий ефект вже у 2011 р. Певного прогресу вдалося досягнути по двох ключових напрямках:

- формування сприятливого фіскального простору - прийнятий Податковий кодекс, спрямований на утворення фіскального поля, сприятливого для розвитку бізнесу;
- дерегуляція бізнесу - скорочення державних установ та кількості чиновників в рамках адміністративної реформи, орієнтоване на підвищення якості надання державних послуг, протидію корупції, формування ефективних органів виконавчої влади; скорочення числа ліцензій, дозволів, узгоджень тощо.

Між тим, хоча застосовані антикризові заходи дозволили стабілізувати ситуацію у економічній і фінансовій сфері, це відбулося на основі відновлення її докризових параметрів, що по суті є консервацією чинних дисбалансів фінансової системи. **Характер економічного відновлення не дає підстав для висновку про перехід національної економіки до стійкої та тривалої стадії фінансової стабілізації, зберігаються системні дисбаланси економічного розвитку, спроможні в майбутньому стати джерелом нестабільності.**

Найсуттєвішими ризиками фінансової дестабілізації є:

- невизначеність тенденцій світової економіки, уповільнення темпів її відновлення;
- коливання цін на світових ринках;

- продовження нарощування зовнішньої заборгованості України;
- зміна світових інвестиційних потоків у напрямі скорочення припливу іноземного капіталу до менш розвинених країн світу;
- волатильність макроекономічних показників і структурними вадами української економіки, які роблять її уразливою для можливих шоківих потрясінь;
- різкі стрибки цін на окремі чутливі групи товарів.

Зберігається висока ймовірність прискорення інфляційних процесів. Загрозливими виглядають не лише темпи зростання цін, а й їх структура: якщо ціни на базові непродовольчі товари у 2010 р. знаходилися на історично мінімальних значеннях, подорожчання продовольства та зростання цін на комунальні послуги стали рушійними силами підвищення індексу споживчих цін.

Актуальними залишаються загрози курсовій стабільності, пов'язані з впливом невизначеності на світових валютних ринках, девальваційними процесами у світі, зростаючими витратами на обслуговування зовнішнього боргу України, ймовірністю антиінфляційного ужорсточення монетарної політики, що мотивуватиме приплив короткострокового іноземного капіталу. За продовження тенденцій у стані платіжного балансу, що сформувалися у 2010 р., й надалі збережеться дефіцитне сальдо торговельного балансу. При цьому за нинішніх світових тенденцій переорієнтації капіталопотоків збалансування платіжного балансу стане непростим завданням. Валютні ризики в Україні нерозривно переплетені з борговими. В поточному році Україні необхідно погасити 61,5 млрд грн державного боргу, що більше ніж вдвічі, або на 38,5 млрд грн перевищує рівень 2010 р. У цій ситуації у короткостроковому періоді зростають ризики ревальвації, а у довгостроковому – девальвації гривні.

Відтак забезпечення фінансової стабільності у посткризовий період розвитку України, в першу чергу, вимагає структурної модернізації економічної і фінансової систем на основі вирішення традиційної для України суперечності між завданнями макроекономічної стабілізації та стимулюванням зростання.

Забезпечення фінансової стабільності у період посткризового відновлення потребує принципово нових підходів до управління фінансовою системою з метою підтримання її збалансованості та стійкості.

По-перше, стійкість і якість зростання залежатимуть від вирішення внутрішніх структурних проблем на основі подолання вузькості внутрішньої ресурсної бази за рахунок зовнішнього фінансування. Відтак *принциповою умовою переходу України до сталого збалансованого економічного зростання є кардинальне підвищення ефективності використання залучених фінансових ресурсів.*

По-друге, збереження протягом тривалого періоду потужної дії немонетарних чинників інфляції обмежує можливість здійснення Національним банком стимулюючої монетарної політики. Монетарні засоби боротьби з немонетарною інфляцією дають неспівставний з позитивним антиінфляційним результатом гальмівний ефект для економічного зростання. Отже *в короткостроковому періоді часу мають допускатися помірні сталі темпи інфляції, які матимуть переважно доброякісний ефект.*

По-третє, антикризові заходи щодо стабілізації банківського сектору дали можливість уникнути ланцюгової банківської кризи, проте не еволюціонували в інструменти відновлення належного кредитування економіки. Стабілізація банківської системи у посткризовий період значною мірою була досягнута коштом більш консервативної кредитної стратегії банків в умовах жорстких регулятивних вимог з боку НБУ, підвищеної схильності до мінімізації ризиків, орієнтації на інвестування в цінні папери замість розширення кредитування, орієнтація на погашення власних боргів. Отже, *відновлення активного приросту депозитів має бути доповнено заходами щодо відновлення та поліпшення структури банківського кредитування.*

По-четверте, вперше за останні 8 років зростання реальних соціальних показників очікується меншим, ніж зростання економіки. Таке переспрямування коштів з сектора домогосподарств до бюджетного сектору, з одного боку, сприятиме послабленню інфляційних факторів попиту, с другого – послабить роль такого фактору економічного зростання, як внутрішній споживчий попит. До того ж, поглиблюється тенденція до переспрямування потоків фінансових ресурсів у державний сектор економіки шляхом втягування банківської системи у фінансування дефіциту бюджету. Отже, *послаблення соціальної спрямованості бюджетної політики матиме успіх лише за адекватного посилення інвестиційної складової видатків державного бюджету та бюджетної консолідації.*

По-п'яте, специфічна роль обмінного курсу гривні як «інфляційного якоря» робить передбачуваність курсової динаміки украї важливою умовою сталого зростання у посткризовий період. Запобігаючи ревальвації шляхом гривневих інтервенцій, НБУ оперативно компенсує ці інтервенції шляхом мінімізації рефінансування комерційних банків та інших форм монетарних обмежень. Політика монетарних обмежень зводить нанівець роль внутрішнього попиту як чинника відновлення економічного зростання. Таким чином, *потрібні суттєве оновлення та розширення інструментарію валютно-курсowego регулювання.*

Таким чином, забезпечення фінансової стабільності у посткризовий період потребує відновлення цілісності економічної і фінансової систем шляхом послідовної та цілеспрямованої адаптації розвинених фінансових інституцій, поширених в країнах з високорозвинутою економікою, до особливостей інституційного середовища України.

Антикризові інструменти мають підвищену потужність дії щодо стимулювання ділової активності, а тому період їх застосування обмежений в часі. Довгострокова фінансова стабільність, що базується на раціональному розміщенні та ефективному використанні фінансових ресурсів, врівноваженості платіжного балансу, потребує застосування системи модернізаційних заходів. Основою модернізації має стати макропруденційний підхід,

характерними рисами якого є націленість на запобігання ризикам шляхом **підвищення прозорості реалізації політики**.

Зміна підходів до визначення цілей та ознак сталого економічного зростання, окреслення кола інструментів досягнення фінансової стабільності мають стати наріжним каменем економічної політики держави в 2011 р. Це створить умови для післякризового оновлення національної економіки та суспільства.

Побудова адекватної потребам економіки стійкої фінансової системи, орієнтованої на акумулювання і використання внутрішніх ресурсів відповідно до пріоритетів національних інтересів, має відбуватися на основі синхронного розвитку всіх її секторів – банківського, страхового, фондового, інвестиційного з одночасним поглибленням фінансового ринку та вдосконаленням його інфраструктури. Це забезпечить можливість **досягнення синергетичного ефекту через відновлення цілісності фінансової системи**.